

Záhada běžících pásů

Anežka Černá (studentka Ústavu českého jazyka a teorie komunikace FF UK)

Jste v obchodě u pokladny a máte zboží na běžícím pásu. Aby si ho prodavačka nespletla se zbožím, které vyskládala z košíku ta paní před vámi, dáte mezi tyto nákupy... *tu věc*. Všichni víme, o jaké věci je řeč, ale jak se tento záhadný předmět, jež obklopuje tajemná mlha, jmenuje?

Myslím, že jsem nikdy neslyšela, že by *to* někdo pojmenoval a nikdy jsem o tom ani nepřemýšlela. Když mi ovšem byl vznesen dotaz na název *té věci*, zamyslela jsem se důkladněji a začala se ptát. Většina dotazovaných lidí náš mysteriózní předmět nazývá velmi trefně a jednoduše *to*. „Podej mi *to*.“ „Spadlo mi *to*.“ „Dej *to* tam.“ Všem je nám nejspíš jasné, že tento „název“ je krajně nedostačující.

Pokud ovšem nejsme schopni *tu věc* pojmenovat, znamená to, že máme co do činění s něčím nepojmenovatelným. Každá hmotná věc má jméno, abychom ji mohli slovně odlišit od ostatních věcí. Pokud jméno nemá, znamená to, že je to nic? V knize Nekonečný příběh takové „nic“ figuruje, a kdo knihu četl, jistě si toto „nic“ nepředstavoval jako věc, kterou si oddělíte nákupy v obchodě.

Tady se už ale dostáváme k prvnímu vodítku. Pokud od sebe *to* dva nákupy oddělí, mohl by *to* být *oddělovač*? Je to jedna z možností, na kterou jsem při své honbě za jménem narazila. Sloveso *dělit* nám ovšem poskytuje ještě jednu potenciální variantu. Když jsem se v obchodech a ve svém okolí ptala, jak se *tomu* říká, setkala jsem se nejčastěji se slovem *dělítko*. To je pravděpodobně dáno tím, že když se řekne *oddělovač*, zní to jaksi profesionálně, jako kdyby *to* od sebe oddělovalo složky nějaké vysoce hořlavé kapaliny. Slovo *dělítko* se jakožto deminutivum naopak více hodí k rozměrům i nevinnému účelu *této věci*, kterým je oddělovat od sebe nákupy.

Pokud bychom se chtěli v těchto dvou názvech šťourat trochu víc, museli bychom vzít v potaz, že předmět nákupy nedělí, nýbrž odděluje. Kdybychom je dělili, byli bychom sami proti sobě. Vždyť kdo by si chtěl rozdělit vlastní nákup? Chceme ho mít pěkně pohromadě. V tomto případě získává tedy převahu slovo *oddělovač*. *Dělítko* nám ale může znít lépe. Problém bychom mohli vyřešit kompromisem, kdy z každého slova převezmeme část. Z *oddělovače* nezbytnou předponu „od“ a z *dělítka* střední rod, který názvu dodává na jemnosti. Vznikne nám slovo *oddělovátko*. Teoreticky perfektní, prakticky však vidíme, že tohle nebude fungovat. Můj osobní názor je takový, že to zní jako jméno pro vražednou zbraň, kterou někoho *odděláte*. Navíc mi nikdo z dotazovaných tento tvar nenabídl jako možnou alternativu, a pokud to nikoho nenapadne, nebude to slovo, které by se jednoduše zažilo. *Oddělovátko* bych tedy škrtnla.

Kromě těchto 2 názvů jsem se ještě od jedné prodavačky v Bille dozvěděla o alternativě *dělicí tyčka*. Tento názor byl však ojedinělý, takže se dost dobře nedá považovat za horkého kandidáta na vítěze soutěže o nejlepší jméno *té věci*. Přesto máme tedy 3 alternativy, odvozené od slovesa *dělit*.

Co dalšího je s *tím* možné dělat kromě dělení nákupů? Přepažit je? Zarazit? Nedokážu si představit, jak bych s *tím* na běžícím pásu zarazila nákup. To by pak přece nikam nedošel. Přesto se jako jeden z návrhů objevilo slovo *zarázka*. Stejně jako *dělicí tyčka* nebo *oddělovátko* ovšem nejspíš nebude mít valný úspěch, neboť je to nápad také ojedinělý, a navíc se jedná o slovo významově nepřesné. S přepažením je to ovšem něco jiného. Pravděpodobně fyzicky nepřepažíte nákup. Ale přepažit pás, aby se nákupy nesmíchaly, to už je jiná. Slovo *přepážka* se tedy stává možností. Vidím zde ovšem problém jeho mnohoznačnosti. Co všechno znamená *přepážka*? Nosní přepážka, přepážka na poště atd.

Pravděpodobně by se to pletlo s ostatními významy, což by byla škoda, když máme na seznamu jiné, originálnější alternativy. Pouhou malou úpravou můžeme například získat slovo *přepažovátka*, což už je originálnější. Nevidím u něj žádný jazykový problém, a proto ho můžeme s poklidem také přihodit na seznam.

Co to tedy nakonec bude? *Oddělovač, dělítko, dělicí tyčka, zarážka, přepážka* nebo *přepažovátka*? Je to stejné jako s čokoládou. Ať si dáte jakoukoliv, vždycky to vaše chuťové pohárky do jisté míry uspokojí. Některé značky jsou ale prostě lepší než jiné. U mě vyhrává titul „Milka“ pravděpodobně *dělítko*, v těsném závěsu s titulem „Kinder“ následuje *přepážka*. Byly to jedny z nejčastějších návrhů, a tudíž je nejpravděpodobnější, že mi po jejich použití budou lidé rozumět a o to mi jde především. Člověk je však tvor líný a spokojí se s tím nejjednodušším řešením. Nakonec stejně přijdu do obchodu a u běžícího pásu prohlásím: „Podejte mi *to* prosím.“